

Γαύδος

... περιπλάνηση σε Γη Ακραία

Κωνσταντίνα Χριστοφόρου

Αφιερωμένο

σε ένα ταίρι...

4. Γεω χρονικό
5. Γεω γραφικά
6. Γκοτζόπουλο
8. Ιστορικά
10. Μνημειακά
12. Νατουραλιστικά
17. Περιπλανήσεις
19. Πρακτικά
21. Χαρτογραφικά

ΓΕΩ ΧΡΟΝΙΚΟ

*.. εμφάνταστο τεκτονικό συναπάντημα έφερε τα Κάτω Πάνω !
Κι οι βυθοί γίνανε Γη ... κι οι αγέρες κυνηγοί.*

Στις αρχές του Μειόκαινου, πριν από 25 εκατομμύρια χρόνια, στην περιοχή της Μεσογείου και της Ευρώπης προκλήθηκαν μεγάλες γεωλογικές αναστατώσεις. Μεταξύ πολλών άλλων...προέκυψε και η ανάδυση της Αιγηίδος, μιας συνεχούς ξηράς που ένωνε την νοτιοανατολική Ευρώπη με την Μικρά Ασία.

μα πρόκειται για Γαία που σαν μελαγχολεί ταράζει ωκεανό και σεισμογράφο

Κατά το Πλειόκαινο, 3 εκατομμύρια χρόνια πριν, βυθίσεις και εξάρσεις χωρίζουν την Κρήτη σε μικρότερα νησιά. **Η Γαύδος βυθίζεται..**

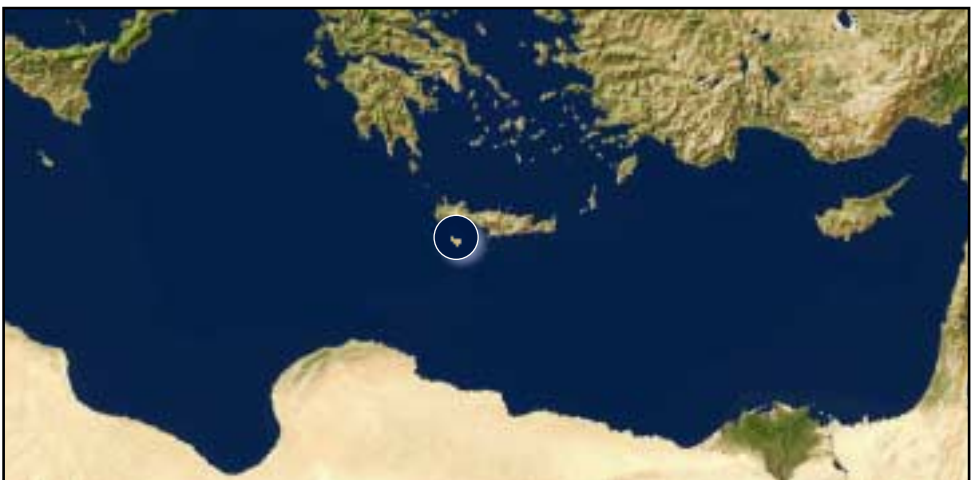
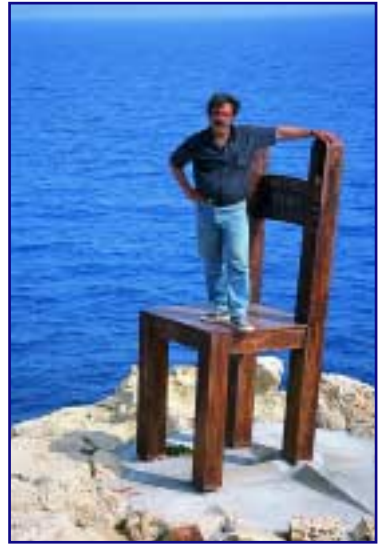
Το Πλειστόκαινο, 1εκ. χρόνια ago και go.. χαρακτηρίστηκε από διαδοχικές ψυχρές και θερμές περιόδους, που οφείλονταν σε διαδοχική εξάπλωση και υποχώρηση των παγετώνων. Κάθε φορά που απλώνονταν οι πάγοι, από τους πόλους προς την εύκρατη ζώνη, η στάθμη της θάλασσας έπεφτε και γέφυρες ένωναν την Κρήτη.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ

- Γεωγραφικό πλάτος: $34^{\circ} 52' \text{ B} - 34^{\circ} 48' \text{ N}$
 - Γεωγραφικό μήκος: $24^{\circ} 02' \text{ B} - 24^{\circ} 08' \text{ N}$
 - Έκταση: 30 τ.χλμ. {Παξοί 25,5}
 - Μήκος: 10χλμ. μέγιστο
 - Πλάτος: 5χλμ. μέσο
 - Σχήμα: τριγωνικό
 - Υψόμετρο: 368 μέγιστο. 100 μέσο.
 - Θέση: Το νοτιότερο σημείο της Ευρωπαϊκής Ηπείρου.
- Η ακριβής θέση της σε σχέση με τις 2 πλάκες, την Ευρασιατική και την Αφρικανική, δεν είναι γνωστή !

- Απόχει (ν.μ.)

Ισαπέχει από Σούνιο Αττικής και Τομπρούκ Λιβύης! 170ν.μ.
Σφακιά 22ν.μ., Παλαιόχωρα 36ν.μ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ

Θωρώντας το Βορρά... τα Λευκά Όρη

το Νότο...

- Θαλάσσια βάθη:

Γαύδος - Γαυδοπούλα έως 150μ.

Γαύδος - Κρήτη έως 1500μ.

Γαύδος - Λιβύη έως 3500μ.

- Βραχονησίδες (βορειοδυτικά της Γαύδου)

Γαϊδουρονήσι 1: 130τ.μ.

Πρασονήσι 1: 30τ.μ

Γαϊδουρονήσι 2: 10τ.μ

Πρασονήσι 2: 20τ.μ

Γαϊδουρονήσι 3: 20τ.μ

Πηγή: Υδρογραφική Υπηρεσία Πολεμικού Ναυτικού.

Γαγκάκης Κ. Γεώργιος Νησιολόγος

Σαρακήνικο

- Παραλίες:

Βόρεια: Σαρακήνικο, Αη Γιάννης, Λαυρακάς

Βορειοδυτικά: Πύργος, Ποταμός, Μπό.

Αη Γιάννης

Νότια: Τρυπητή.

Ανατολικά: Λακούδι, Κόρφος, Καραβέ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ

Ποταμός

Τρυπητή

- **Κατοικημένοι οικισμοί:** Καστρί, Βασιανά, Άμπελος, Σαρακηνίκο.

Βασιανά, ο νοτιότερος οικισμός της Ευρώπης

Καστρί, η πρωτεύουσα...

Το Διοικητήριο των Γερμάνων στο Καστρί

Άμπελος

Άμπελος

- Εγκαταλελειμένοι οικισμοί:

Άμπελος

Ασβεστοτό, Κόκκινος Λάκκος, Ποντάκια, Τραγανού, Μανιέρος, Κεφάλα, Κουλεριανά, Βάρδια, Αλεξανδριανά, Κλιμούσενα, Τσερμηρή, Γαλανά, Σιώπατα, Φραγκεδιανά, Κοπανέλος, Λύδια, Ντρεδιανά, Ξενάκι, Βιολιανά.

Οι περισσότεροι από τους οικισμούς, εγκαταλείφθηκαν λίγο μετά τα μέσα του εικοστού αιώνα.

Κόρφος

- **Κάτοικοι:** 1900= 415, 1920= 145, 1940= 280, 1960= 170, 1980= 80, **2000= 50**

Μέση πυκνότητα -αστείο;- κατοίκων το 1991 = Γαύδος 4. -Ολλανδία 370!-

Πηγή: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος.

Γκοτζόπουλο, Αντιγκότσο ή ΓΑΥΔΟΠΟΥΛΑ

- Γεωγραφικό πλάτος, μήκος: 34° 55', 21° 00'
- Βρίσκεται: 5ν.μ. βορειοδυτικά της Γαύδου.
- Επιφάνεια: 3τ.χλμ.
- Μήκος: 1χλμ.
- Πλάτος: 700μ.
- Υψηλότερο σημείο: 113μ.

- **Ακτογραμμή:** “κοφτερή” ολόγυρα. Λίγες δεκάδες κάθετα μέτρα πάνω από την επιφάνεια της θάλασσα, σβήνει η στεριά της. Η δύση της πάει πολύ!

- **Κατοικείται:** Από τα μινωικά χρόνια μέχρι και τα τέλη του 19ου αιώνα. Λείψανα οικισμού βρέθηκαν νότια του νησιού.

- **Αρχαιολογικά ευρήματα:** Λείψανα *μινωικού* οικισμού στη θέση Κέραμος, νότια του νησιού.

- **Θαλάσσια θηλαστικά:**

Τα ρηχά νερά ανάμεσα στη Γαύδο και την Γαυδοπούλα φιλοξενούν σημαντικό αριθμό ρινοδέλφινων.

- **Πουλιά:**

“Ιδιαίτερα μεγάλος αριθμός πουλιών. Σε τέσσερις μόλις επισκέψεις καταγράφηκαν 30 είδη. Ο Αρτέμης, ο Σταχτοπετρόκλης, ο Μουστακοτσιροβάκος, ο Μαυροτσιροβάκος και ο Μύχος (Αρτένα) φωλιάζουν μόνο στη Γαυδοπούλα. Οι Γλάροι, οι οποίοι τρέφονται σε μεγάλο βαθμό με μεταναστευτικά μικροπούλια, διατηρούν μια πολύ μεγάλη αποικία εδώ.

Υπάρχουν αξιωσημείωτες διαφορές ανάμεσα στα είδη που φωλιάζουν στα δύο νησιά, που είτε αντανακλούν σε προτιμήσεις ενδιαιτημάτων είτε παραμένουν ένα πολύ ενδιαφέρον βιογεωγραφικό πρόβλημα.”

Μιχάλης Δρετάκης, Βιολόγος Ορνιθολόγος

WWF Hellas/ Ιουλία Σιώρη

- **Βλάστηση:**

Κυρίως θαμνώδης. Συνολικά έχουν καταγραφεί 95 διαφορετικά είδη φυτών στα πλαίσια μίας μόνο επίσκεψης βοτανολόγου στο νησί το 1998.

Οι κυνηγοί άγριων χόρτων και καρπών, σαστίζουν.

ΓΑΥΔΟΠΟΥΛΑ? Πούλα!

Το 1998 κατατίθεται στο ελληνικό κράτος από Έλληνες και ξένους επιχειρηματίες, το παρακάτω **Σχέδιο**:

1. Ισοπέδωση της Γαυδοπούλας στο ύψος των 6 μέτρων !
2. Τα μπάζα του «κομμένου» ύψος των 107 μέτρων, ρίχνονται στις ακτές της Γαυδοπούλας, προκειμένου να «επεκταθεί» το νησί περιμετρικά 50-200μέτρα.
3. Προβλήτες συνολικού μήκους 6 χιλιομέτρων ολόγυρα και αγκυροβόλια σε απόσταση έως και 12 χιλιομέτρων.
4. Εργοστασιακές εγκαταστάσεις 30.000τ.μ
5. Εγκαταστάσεις παραμονής 450 εργατών καθώς και λιμάνι στον Ποταμό Γαύδου.

Στόχος; Η κατασκευή ενός από τα μεγαλύτερα κέντρα στη Μεσόγειο στάθμευσης εμπορικών πλοίων καθώς και φόρτωσης και εκφόρτωσης κοντέινερς.

Πριν

Μετά

Η υπόθεση αυτή εκκρεμεί καθώς η Ελληνική κυβέρνηση δεν έχει δώσει ακόμα οριστική απάντηση σχετικά με το αν δέχεται να εκτελεστεί το παραπάνω έγκλημα, συγγνώμη Σχέδιο, ή όχι .. ;;

θωριές στο παρελθόν, το μέλλον στο Παρόν...

Κομβίο: Η Γαύδος βρίσκεται σε θαλάσσιους δρόμους που ενώνουν την Ανατολική με τη Δυτική Μεσόγειο, την Εγγύς Ανατολή με την Κρήτη και την Αφρική.

Στη θέση του αυτή, οφείλει το νησί τις διαχρονικές διαπλοκές του με τη γειτονική Κρήτη αλλά και τον εξωκρητικό χώρο της Μεσογείου.

Κατερίνα Κόπακα αρχαιολόγος,
Η' Διεθνές Κρητολογικό Συνέδριο, 1996

Εν Αρχή:

Φιλοξένησε τις πρώτες ανθρώπινες εγκαταστάσεις την 4^η με 3^η χιλιετία π.Χ.

Οικεία γίνεται στους αρχαιολόγους η διαπίστωση της έκτασης, της έντασης και ποιότητας της ανθρώπινης παρουσίας στο νησί.

Κατερίνα Κόπακα, Παρασκευή Δροσίνου,
Γιάννης Χριστοδουλάκος,
Ιστορική Λαογραφική και
Αρχαιολογική Εταιρεία Κρήτης, Χανιά 1994

3η-1η χιλιετία π.Χ.: Τα *μινωικά* χρόνια, η Γαύδος ήταν ένας πολύτιμος ενδιάμεσος Σταθμός στο ταξίδι προς την Αίγυπτο. Οι Αιγύπτιοι εισάγουν από τη Γαύδο αλάτι και κεδρέλαιο για τη μумιοποίηση των βασιλιάδων τους και τη συντήρηση των πλοίων τους.

Ομηρικοί Χρόνοι

*Νήσω εν αμφιρύτη, όθι τα ομφαλός εστι θαλάσσης.
Νήσος δενδρήεσσα, θεά δ εν δώματα ναίει,
Ατλαντος θυγάτηρ ολοόφρονος,
ος τε θαλάσσης πάσης βένθεα οίδε...*

Ομήρου Οδύσεια (α 50-53)

Ογγυγή ως επίθετο θα σήμαινε το νησί που βρίσκεται πολύ μακριά από τον άλλο κόσμο.

Ι. Θ. Κακριδής

Η Γαύδος πιθανότατα υπήρξε η αρχαία Ωγυγία, το νησί της νύμφης Καλυψούς.
Στο νησί της λησμονιάς, κάπου στο τέλος του κόσμου σύμφωνα με τον Όμηρο έζησε πλάι στη Νύμφη ο βασανισμένος Οδυσσέας επτά ολόκληρα χρόνια...

... και κάποτε ήρθε η μέρα που οι θεοί ορίσανε ο καρτερόψυχος σπίτι του να γυρίσει.

“... Και ο αργοφονιάς Ερμής το Δία άκουσε και δίχως άργητα
στα πόδια του χρυσά περνάει σαντάλια σαν τις πνοές του ανέμου.

Ως το νησί πετώντας έφτασε το αλαργινό,
άφηκε το ανταριασμένο πέλαος πίσω του και στη στεριά πατώντας
τράβηξε ομπρός, στο σπήλαιο ως που φτασε το μέγα της νεραΐδας.

Να βρίσκεται την πέτυχε στο σπίτι.
Φωτιά τρανή στο τζάκι ελάβριζε και το νησί ένα γύρο μοσκοβολούσε
απ’ τον καλόςχιστο τον κέδρο και τη θούγια, ως καιούνταν.
Κι εκείνης η γάργαρη φωνή ακουγόταν μέσα,
καθώς στον αργαλειό της ύφαινε με ολόχρυση σαγίτα.

Το σπήλαιο δάσος το περίζωνε δροσάτο, φουντωμένο,
σκληθρες και λεύκες και μοσκοβόλα τρογύρα κυπαρίσσια.
Πουλιά κουρνιάζαν απλοφτέρουγα στα κλώνια τους,
γεράκια και κουκουβάγιες και μακρόγλωσσες θαλασσινές κουρούνες,
που ολημερίς πετούν στα πέλαγα.
Κι εκεί κατάντικρά σου, κληματαριά θωρούσες
που άπλωνε βλαστούς θρασομανώντας στο βαθουλό το σπήλαιο
ολόγυρα σταφύλια φορτωμένη.
Και ήταν αράδα βρύσες τέσσερεις, η μια στην άλλη δίπλα,
μα αλλούθε η καθεμιά τους ξέχυνε τα γάργαρα νερά της.
Από αγριοβιόλες και αγριοσέλινα λιβάδια πρασινίζαν ζερβά δεξιά.
Κι αθάνατος θα σάστιζε...

Μονάχα ... τον αντρόκαρδο Δυσσέα μέσα δεν βρήκε,
τι εκείνος στο γιαλό καθούμενος, ως πάντα του θρηνούσε
την άκαρπη θωρώντας θάλασσα με βουρκωμένα μάτια

... Ρώτησε τότε τον Ερμή η Καλυψώ η νεραΐδα
σε λαμπροσκάλιστο θρονί να κάτσει βάζοντάς τον.
«Ερμή δεν έρχεσαι συχνά εδώ πέρα αλήθεια.
Πες τι ορίζεις; Θα γενεί, σου τάζω...»

«Θεά θεό με ρώτησες γιατί ήρθα, κι ως το θέλεις,
την πάσα αλήθεια θα σου πώ.
Ο Δίας στός του είναι που μ'έστειλε, αθλήγτά μου.
Ποιος τόση πικροθάλασσα, που τελειωμό δεν έχει,
θα την περνούσε αυτόθελα.
Μηδέ και βρίσκεται θνητών καστρί κανένα.

... Κοντά σου λέει τον πιο τρισάμοιρο κρατείς απ' όλους άντρα.
Αυτόν ζητάει μια ώρα αρχύτερα να τον ξεπροβοδώσεις.
Τι εδώ να σβήνει δεν του γράφεται, μακριά από τους δικούς του.»

Κι όλο π ά γ ω σ ε της Καλυψώς το αίμα...

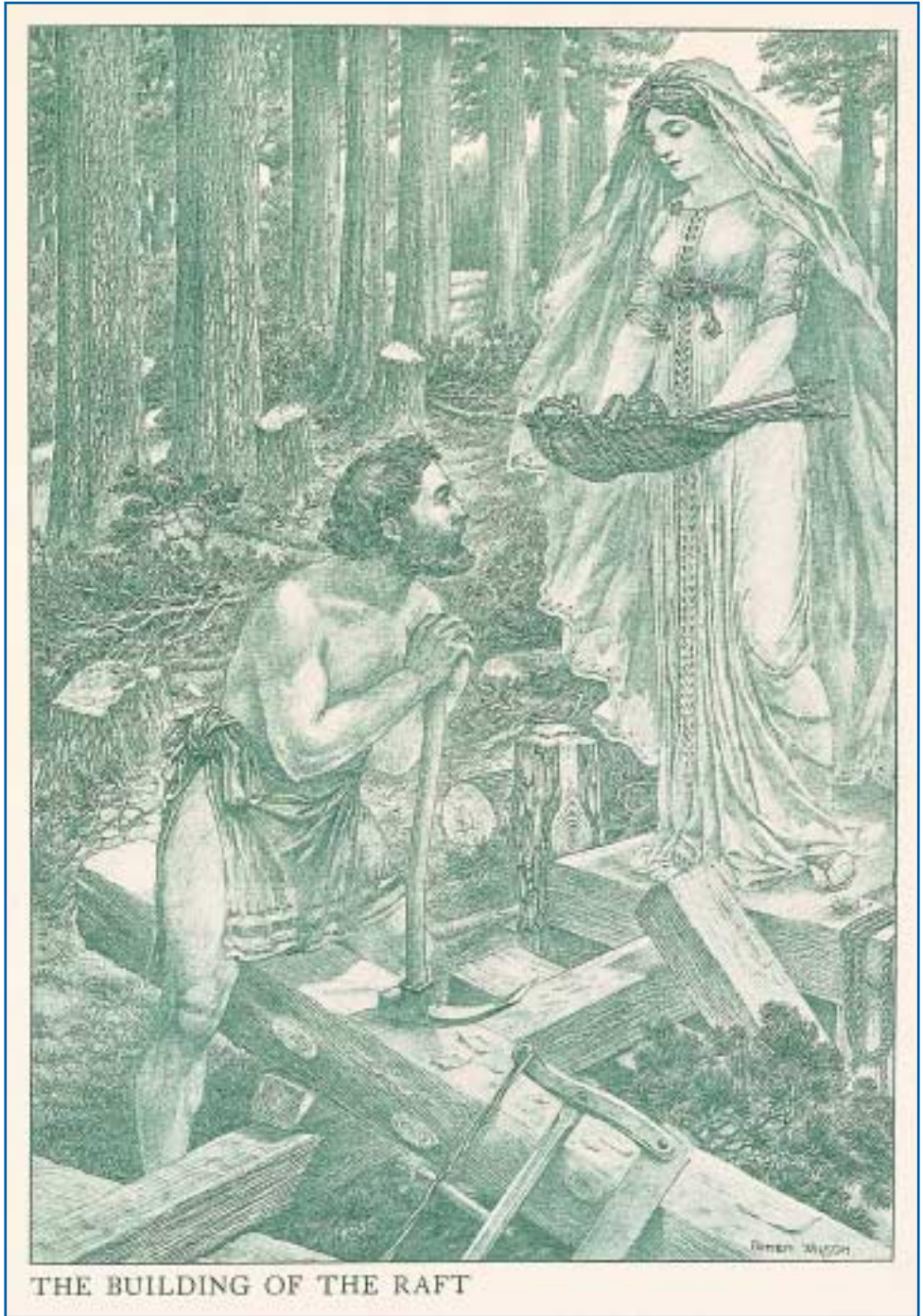
*Και με ανεμάρπαστα... τον συντυχαίνει λόγια
Ζηλόφτονοι θεοί κι ανέσπλακνοι πιο πάνω εσείς απ' όλους!
Με άντρα θνητό δε σας καλόρχεται θεά ποτέ να σμίξει,
αν κάποιου θέλησε συγκόρμισσα στα φανερά να γένει.
Λοιπόν ας πάει αφού το θέλησε ο Δίας και το προστάζει
να παραδέρνει στα άγρια πέλαγα.
Μα θα του δώσω την ορμήνια μου και δεν θα του την κρύψω,
για να γυρίσει πίσω ανέβλαβος στη γη την πατρική του.*

Στο χέρι τότε του δωσε* σκερπάνι ακονισμένο
Και για την άκρη του νησιού πήρε το δρόμο πρώτη.
Κι όταν το μέρος του δειξε που φύτερωναν τα δέντρα,
γύρισε πίσω η Καλυψώ στο σπίτι
κι ο Δυσσέας έκοβε караβόξυλα και πρόκοβε η δουλειά του.

..Είχαν περάσει μέρες τέσσερεις σα βρέθει τελειωμένος.
Στις πέντε η Καλυψώ τον άφηνε πια απ' το νησί να φύγει,
Του 'βαλε μέσα σ' ένα ασκί μαύρο κρασί και σ' άλλο, του βαλε νερό.
Με ρούχα ευωδιαστά, απ' το χέρι της ντυμένο και λουσμένο..

Τέλος αγέρα πρίμο, απείραγο, γλυκόπνογο του στέλνει.”

Ομήρου Οδύσσεια

* Οδυσσέας και Καλυψώ. Η κατασκευή της Σχεδίας.

Γεννάδειος Βιβλιοθήκη, Αμερικάνικη Σχολή Κλασικών Σπουδών

Ιστορικοί χρόνοι

Κινητά και ακίνητα μνημεία μαρτυρούν έντονη ανθρώπινη παρουσία και δραστηριότητα στα ιστορικά χρόνια, κυρίως τα ελληνοιστικά, τα ρωμαϊκά έως και τα πρωτοβυζαντινά.

Κατά τα **κλασσικά** και **ελληνοιστικά** χρόνια, Λαυρακάς, Άγιος Γεώργιος και Άγιος Ιωάννης αποτελούν το “εμπορικό τρίγωνο” του νησιού. Η Γαύδος τελεί υπό την προστασία της Γόρτυνας. “Πολλές πληροφορίες για τη σχέση της Γαύδου με την τότε πανίσχυρη Γόρτυνα, έδωσε μια επιγραφή χαραγμένη σε πωρόλιθο, η οποία βρέθηκε στη Γόρτυνα. Σ’ αυτή την επιγραφή φαίνονται οι φορολογικές υποχρεώσεις της Γαύδου προς την προστάτιδά της. Και ήταν τόσες πολλές, που μέχρι και από τα ναυάγια γύρω από τη Γαύδο, ζητούσαν μερίδιο οι αθεόφοβοι οι Γορτύνιοι, το ένα δέκατο μάλιστα, δήθεν για τον Απόλλωνα.”

Στέφανος Ψημένος

Μετά ήρθανε οι Ρωμαίοι - 1^{ος} π.Χ. - 4^{ος} μ.Χ. αιώνας -Βαπτίζουν το νησί Κλαύδη - ή Κλαύδα ή Καύδα - προς τιμή του ρωμαίου διοικητή Κλαύδιου. Επόμενη κίνηση; Υδραγωγείο φυσικά. Μετά βρήκανε πάνω στο νησί και το μετάλλευμα, στήνουνε και το μεταλλείο. Και καύσιμα για το καμίνι; Πλήθος τριγύρω τους τα πεύκα.

Η Κλαύδη υπήρξε σημαντικό λιμάνι και τόπος ξεκούρασης των εμπόρων της Μεσογείου καθώς βρίσκεται στη μέση των θαλάσσιων δρόμων μεταξύ Σικελίας και Αλεξάνδρειας. Το ρωμαϊκό λιμάνι, που βρισκόταν βορειοδυτικά της ακτής Λαυρακά, σήμερα έχει καλύψει η θάλασσα.

Το 62μ.Χ. η Κλαύδη “φιλοξένησε” ένα από τα γνωστότερα ναυάγια της ιστορίας. Το πλοίο που θα έφερνε τον Απόστολο Παύλο ως κρατούμενο στη Ρώμη, κτυπήθηκε από τον “Ευκλάδιο”, τις πρόωρες χειμερινές καταιγίδες που προέρχονταν από τα βουνά της Κρήτης.

Το 1860 ο άγγλος Spratt βρίσκει στη βορειοδυτική πλευρά του νησιού, ακέφαλο γυναικείο άγαλμα ρωμαϊκής εποχής. Σήμερα η κόρη, κοσμεί τις προθήκες του Βρετανικού Μουσείου.

Κατά την **πρώτη βυζαντινή περίοδο**, η ομάδα πετάει!

Το νησί διαθέτει ακόμη και Επισκοπή ενώ ακούγεται ότι εδώ ζούσαν 8000 άνθρωποι!

Μετά πλακώσαν οι **κουρσάροι.. 9^{ος} - 12^{ος}** αιώνας και κάναν το νησάκι αγνώριστο!. **Αραβες** πειρατές καταλαμβάνουν ολόκληρο το νησί, αρπάζουν

τους κατοίκους και τους πουλούν στα σκλαβοπόζαρα του κόσμου...
Τότε πιθανά αρκετοί Γαυδιώτες το έσκασαν στα βουνά των Σφακίων.

Το “**δεύτερο Βυζάντιο**”, δεν βρήκε λόγο να επιστρέψει στο νησί. Πολύς ο δρόμος, η πορεία ανασφαλής και πάνω στο νησί ψυχή!

Τεκτονικές μετακινήσεις βυθίζουν το αρχαίο λιμάνι του Λαυρακά.

Το αρχαίο κέντρο του νησιού εγκαταλείπεται οριστικά.

Η πειρατεία ακμάζει ενώ τα “κεντρικά” της μεταφέρονται στο νέο λιμάνι του νησιού, το Σαρακηνικό.

Ακολούθησαν οι Ενετοί, 17^{ος} αιώνας. Και το νησί ξαναβαφτίζεται. Gozzo βγάλανε τη Γαύδο, και η Γαυδοπούλα το Γκοτζόπουλο. Οι νέοι κατακτητές δεν ενδιαφέρονται ιδιαίτερα για το νησί. Και οι κουρσάροι φυσικά δεν το ξεχνούν... Μόνιμους κατοίκους δεν έχει πια. Μόνο κάποιοι Σφακιανοί σπέρνουν στα πεταχτά 1000 μουζούρια σπάρη “*alla sfugita per paura delli Corsari*”.

“Η Γαύδος, απέναντι από τα Σφακιά, είναι το κυριότερο πέρασμα από την ανατολική στη δυτική Μεσόγειο. Οι πειρατές χρησιμοποιούν πολύ τη θέση αυτή. Η φρούρηση δεν είναι αυστηρή, γιατί πολλοί από τον φόβο των κουρσάρων δεν παραμένουν στις θέσεις τους.”

Basilicata, 1630.

Τούρκοι στη Γαύδο δεν κατοίκησαν ποτέ. Την επισκέφτηκαν όμως κάτι... φορές ...

“*Η Προσωρινή Κυβέρνησης των Κρητών δι’ επιστολής προς τους κ.κ. προξένους, καταγγέλλει πράξεις τινάς υπό των Οθωμανών. Ότι ενώ αι περί ανακωχής οδηγία είχαν αποσταλή εκ Κωνσταντινουπόλεως, δισχίλιοι στρατιώται τακτικοί αποβάντες εις την νήσον Γαύδον, επί τέσσαρας ημέρας εληλάτησαν αυτήν μη αφέντες εις τους κατοίκους ούτε τροφήν, ούτε ενδύματα, ούτε ζώνον*”.

Νικόλαος Σακόπουλος προς Χαρίλαο Τρικούπη, Χανιά 1.10.1867

Κάπου εδώ κλείνει οριστικά και το κεφάλαιο Πειρατεία. Η Γαύδος κατοικείται και πάλι. Το 1880 κατασκευάζεται στο νησί ο δεύτερος μεγαλύτερος Φάρος μετά από αυτόν της Γης του Πυρός ενώ ένα χρόνο αργότερα, το 1881, η «απογραφή» βρίσκει στο νησί 417 μόνιμους κατοίκους!

Ο ... Προηγούμενος Αιώνας

Μέχρι το 1925 η Γαύδος «ορίζεται» από την Ανώπολη Σφακίων. Σήμερα αποτελεί ανεξάρτητη κοινότητα.

Κατά το Β’ Παγκόσμιο Πόλεμο, γερμανικό υδροπλάνο αποβιβάζει 400 στρατιώτες στο ακρωτήριο Τρυπητή. Οι ελάχιστοι υπερασπιστές του νησιού παραδίνονται χωρίς αντίσταση. Οι Γερμανοί μετατρέπουν το νησί σε παρατηρητήριο της Μεσογείου. Αποχωρώντας μάλιστα φρόντιζουν να μην αφήσουν καμία εκκρεμότητα! Βομβαρδίζουν το φάρο μέχρι τελικής πτώσεως on their way back home.

Χώμα βαμμένο κόκκινο... Κατά την περίοδο της δικτατορίας του Μεταξά, η Γαύδος ορίζεται ως τόπος εξορίας. Τα σπίτια που χτίσανε οι εξόριστοι, είναι συγκεντρωμένα στο Σαρακηνικό και στο Καστρί.

“..η θάλασσα γύρω μας ζώνει σαν αλυσίδα φοβερή,
φρουρός ακοίμητος φυλάει νύχτα και μέρα το νησί.
Μας στείλανε οι πλουτοκράτες στου Λιβυκού την ερημιά,
γιατί ζητήσαμε το δίκιο και του Λαού τη Λευτεριά”.

Μέχρι και τα μέσα του αιώνα το ταξίδι μέχρι τ' απέναντι γινόταν με “βάρκες με κουπιά και πανιά που έφτιαχναν οι ίδιοι με ένα σκεπάρνι και ένα πριόνι...

Ώρες, μέρες ή και ...εβδομάδες ταξίδευαν μέχρι να φτάσουν απέναντι στην Κρήτη.

Από τον Οκτώβρη μέχρι το Μάρτη τα καϊκάκια αυτά, τα τραβούσαν στην ξηρά.”

Μανώλης Μπικογιαννάκης, εφημέριος Γαύδου.

Το 1971 ο Σάββας Αρκαλάκης στελιώνει στο Σαρακήνικο την πρώτη “παράγκα” και τάζει τους τουρίστες eggs and chips.

Στις αρχές της δεκαετίας του '80, προτείνεται η ίδρυση στο νησί Ευρωπαϊκού - Μεσογειακού Κέντρου Νεότητας.

Το 1986, στα πλαίσια ενός ευρωπαϊκού πειραματικού σχεδίου για την αξιοποίηση ήπιων μορφών ενέργειας, τοποθετούνται στο νησί από τη Siemens, ηλιακοί συλλέκτες. Στο μεταξύ, “δωρίζουν” στους κατοίκους από ένα ψυγείο, μία τηλεόραση, και 2 λάμπες “κάπως να καταναλωθεί βρε αδελφέ να δούμε και εμείς τί θα γίνει τελικά με όλες τούτες τις ενέργειες που βρήκαμε...” Σήμερα οι περισσότερες μπαταρίες δίκως υγρά, λιώνουν κάτω από τον καυτό ήλιο και την αδηφάγο αλμύρα. Η εγκατάσταση αυτή σήμερα παρέχει ρεύμα περιορισμένης ισχύος σε Καστρί και Βασιανά.

Οι υπόλοιποι οικισμοί, βολεύονται κυρίως με γεννήτριες.

Η εξασφάλιση του νερού σήμερα απαιτεί καθημερινά πλήθος ευφυών χειρισμών και ελιγμών! Δεκάδες συλλέκτες βρόχινου νερού και τρείς γεωτρήσεις που ανοίχτηκαν σχετικά πρόσφατα, δίνουν ενίοτε και πόσιμο νερό στους γύρω οικισμούς, “με το δελτίο”. Σχεδόν καθημερινά οι γαυδιώτες κουβαλούν χιλιόμετρα με τα αυτοκίνητά τους δεκάδες κανίστρες με νερό για να ποτίσουν τα ζωντανά τους.

ΕΚΤΑΚΤΟ ΔΕΛΤΙΟ: Εξωτερική Γειτονική Επικαιρότητα 1996

“Η Γαύδος βρίσκεται εκτός ελληνικού εδάφους”, δηλώνει η πρωθυπουργός της Τουρκίας Τανσούν Τσι-λέρ!

και εμείς γινόμαστε εδάφους-εδάφους...!!

“...Ως εκ θαύματος, σε μια νύχτα, βρέθηκαν τα αναγκαία κονδύλια. Από τότε ένας οργανισμός έργων, μετέτρεψαν τη Γαύδο σ'ένα τεράστιο εργοτάξιο. Για όλα αυτά που γίνονται όπως ασφαλτόδρομοι, νέες

διανοίξεις δρόμων ή έργα δασικής αναψυχής, δεν εκπονήθηκε καμία περιβαλλοντική μελέτη ούτε βέβαια βασίστηκαν σ'οποιοδήποτε διαχειριστικό σχέδιο.

Αντίθετα, παλιότερες μελέτες του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. και του υφυπουργείου Νέας Γενιάς αλλά και η ένταξη της περιοχής στο δίκτυο «Natura 2000» αγνοήθηκαν παντελώς. Οι δρόμοι ανοίγονται με κριτήριο την πρόσβαση σε αμφισβητήσιμα οικόπεδα, ο ΟΤΕ ξήλωσε τμήμα του δάσους για να εγκαταστήσει

ΙΣΤΟΡΙΚΑ

κεραία Cosmote, ενώ το ελικοδρόμιο που μπορεί να εξυπηρετήσει δύο; ελικόπτερα -πρωτοφανές για τα ελληνικά δεδομένα- ξύρισε την περιοχή.»

Μ.Δρετάκης, Ν.Καπετανάκης, Γ.Ρουσόπουλος.

Σήμερα στη Γαύδο μεγαλώνουν παιδιά τρεις οικογένειες. Το μεγαλύτερο από τα επτά, πάει σχολείο. Α' Δημοτικού. Η Θεοδώρα, ανοίγει μόνη το σχολείο της κάθε πρωί και όταν τελειώνει με τις λέξεις και τα γράμματα την πόρτα πάλι μόνη κλείνει ...

Έγινε ο κόσμος μια σταλιά και μια δεν με χωράει...

Ένα υπαίθριο, πλωτό μνημείο 6000 ετών...

“... Χωρίς ανασκαφή, ακολουθώντας ένα είδος αποκλειστικά επιφανειακής “οριζόντιας στρωματογραφίας, εντοπίζονται και χαρτογραφούνται οι ορατές αρχαιολογικές θέσεις. Μεχρι σήμερα έχουν εντοπισθεί 62 θέσεις, από τις οποίες οι 50 έχουν διερευνηθεί.

Η επιφανειακή έρευνα στη Γαύδο παρουσιάζει αναμφισβήτητα πολλές αντικειμενικές αντιξοότητες, που σχετίζονται κυρίως με:

- α. τον εντοπισμό επιφανειακών αρχαιοτήτων εξαιτίας της έντονης διάβρωσης του εδάφους και της συχνής επικάλυψης του από πυκνή χαμηλή βλάστηση και άμμο,*
- β. την προστασία των αρχαιοτήτων από τις ανεξέλεγκτες αρχαιοκαπηλικές δραστηριότητες όσο και από τις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανακατατάξεις, που ήδη επισυμβαίνουν ή επέρχονται με ταχύτητα στην Γαύδο”.*

Κατερίνα Κόπακα, Παρασκευή Δροσίνου, Γιάννης Χριστοδουλάκος.

Σαρακήνικο: Ρωμαϊκά αρχιτεκτονικά λείψανα και κεραμική.

Κεφαλή: Λείψανα ημιτελούς οχυρωματικού έργου της Βενετοκρατίας, στο υψηλότερο σημείο του Άκρου.

Άμπελος: Φάρος.

Ένα δείγμα ειδικού κτιρίου του τέλους του 19ου αιώνα. εξαιρετικά πολύτιμο για τη μελέτη της εξέλιξης της ιστορίας της αρχιτεκτονικής. Κατασκευάστηκε το 1880 από τη Γαλλική Εταιρεία Οθωμανικών Φάρων. Ορατός στα 42 ναυτικά μίλια υπήρξε ο δεύτερος ισχυρότερος φάρος μετά από αυτόν της Γης του Πυρός. Το ύψος του έφτανε τα 14μ., και η “λάμπα” του λειτουργούσε με φυτίλι και πετρέλαιο. Αποτελούσε στίγμα για τα πλοία που περνούσαν μεταξύ Κρήτης και Γαύδου με προορισμό την Αφρική, την Ευρώπη ή τη Μέση Ανατολή. Κατά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο βομβαρδίστηκε από τους Γερμανούς. Σήμερα γίνονται προσπάθειες αναπαλαίωσης του ιδιαίτερου αυτού μνημείου.

Άγ. Γεώργιος, Κεδρές, Λαυρακάς, Άγ. Ιωάννης: Η ευρύτερη περιοχή υπήρξε το κέντρο του νησιού κατά τους αρχαίους χρόνους. Έντονα ίχνη κατοίκησης από τη μινωική έως και τη βυζαντινή περίοδο.

Άγιος-Γεώργιος: Ρωμαϊκό υδραγωγείο δίπλα στην εκκλησία καθώς και τμήματα υπέργειου αγωγού ο οποίος διοχέτευε νερό στον Κεδρέ, τον Λαυρακά και τον Άη-Γιάννη. Βόρεια του **Κεδρέ** κοντά στην ακτή,

ΜΝΗΜΕΙΑΚΑ

βρέθηκε κλασσικό και ελληνιστικό νεκροταφείο το οποίο αποτελεί αρχαιολογικό χώρο ήδη από το 1967. Στην ευρύτερη περιοχή απαντάται πλούσια κεραμική μινωικής, μυκηναϊκής έως και βυζαντινής εποχής.

Στην **ακτή Λαυρακά**, 2-3 μέτρα κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας, βρίσκεται βυθισμένο το αρχαίο λιμάνι της Γαύδου.

Περιμετρικά της εκκλησίας του

Άη-Γιάννη βρέθηκαν λαξευτοί τάφοι και λείψανα της Βυζαντινής επισκοπής. Στην ευρύτερη περιοχή απαντώνται λείψανα οικείων, λατομείο, λαξευτή δεξαμενή και κλίμακα.

Σελλάκια: Οικιστικά λείψανα, λίθινα εργαλεία και πλούσια κεραμική των προϊστορικών χρόνων.

Σιώπατα: Λίθινα εργαλεία και κεραμική των προϊστορικών έως και ρωμαϊκών χρόνων.

Βασιανά: Λαογραφικό Μουσείο με αξιόλογα εκθέματα.

ΑΡΧΑΙΑ ΛΑΞΕΥΤΑ ΠΑΤΗΤΗΡΙΑ

Το τελευταίο αυτό πατητήρι, έπανεσε στα μέσα του προηγούμενου αιώνα. Γαλανά, μετόχι Ν. Γαλανάκη

Εγκαταλελειμμένες αναβαθμίδες

Ευρήματα: 16 λαξευτά πατητήρια χωρητικότητας 150 - 1000 λίτρων. Τριγύρω απαντώνται εκατοντάδες αναβαθμίδων, συνωστισμένοι τρόχαλοι και άφθονα κεραμικά θραύσματα που χρονολογούνται από τα προϊστορικά έως και τα ιστορικά χρόνια.

Η λάξευση, πανάρχαια τακτική, φαίνεται ότι υπήρξε ιδιαίτερα δημοφιλής στον τόπο τούτο τον γεμάτο “τρύπες”. Άλλοτε υπέργειες, χρήσιμες για το μάζωγμα του βρόχινου νερού και άλλοτε υπόγειες, κατοικίες τελευταίες των νεκρών ση(ω)μάτων. Στην Άμπελο -μα πού αλλού- λέγεται ότι βρίσκεται ο ναός του Διόνυσου, θεού των οινοπρόσαλων βακκικών συμπλεγμάτων.

Περιγραφή: Λαξευμένα εξάρματα πετρωμάτων - βιογενείς μαργαϊκοί ασβεστόλιθοι- σε δύο ανισοϋψή επίπεδα. Στο υψηλότερο επίπεδο συναντάμε ένας έως τρεις χώρους -γουβάκια- όπου γίνεται η σύνθλιψη του καρπού, συνήθως από ένα ληνοβάτη σε κάθε χώρο.

Το υγρό προϊόν οδηγείται, μέσα από λαξευμένα αυλάκια που ακολουθούν την φυσική κλίση του βράχου, στο δεύτερο χαμηλότερο επίπεδο. Εδώ γίνεται η συλλογή του υγρού προϊόντος μέσα σε μία έως και τρεις βαθύτερες κοιλάτιες. Τα πατητήρια με ένα χώρο σύνθλιψης και ένα χώρο συλλογής είναι αρχαιότερες κατασκευές και ίσως χρονολογούνται από την Εποχή του Χαλκού.

Για τον κέδρινο οίνο ο Διοσκουρίδης μας λέει: “Ελάμβανον δε εκ της κέδρου, αποτιθεμένης ή εις το πυρ ή εις τον ήλιον, το εξίδρωμα, όπερ ανεμείγνυον τω οίνο. Ην δε ο τοιούτος θερμαντικός, ουρητικός, υποσπύων.”

Σήμερα: Οι περισσότερες πεζούλες καλλιεργούνταν μέχρι τη Γερμανική Κατοχή. Σήμερα σε όλο το νησί επιζούν 5 κρεβατινές. Κανά δυο δίνουν λίγα φουριάρικα τσαμπιά ρώγες.

ΠΑΤΗΤΗΡΙΑ:

Θέση	Χωρητικότητα	Ευρήματα περιβάλλοντα χώρου
Ξενάκι Προφήτης Ηλίας	450 λίτρα	Κεραμική Μν., Ρμ., Ντ. *Λαξεύσεις συλλογής βρόχινου νερού. Παλιές πεζούλες καλλιέργειας
Κόρφος, Σπηλιά Γαλανά	500 1050	Κεραμική προϊστορική και ιστορική Λαξεύσεις συλλογής βρόχινου νερού Λαξευτός τάφος
Κεδρές 500μ. από ακτή Λαυρακά	150	Κεραμική Ελλ., Ρμ., Βζ.
Κεφάλα	600	Παλιές αναβαθμίδες καλλιέργειας Κεραμική μεικτή κυρίως Μινωϊκή Παλιές αναβαθμίδες καλλιέργειας.

*Μν.=Μινωϊκή, Ελλ.=Ελληνιστική, Ρμ.=Ρωμαϊκή, Βζ.=Βυζαντινή, Ντ.=Νεωτερική

ΝΑΤΟΥΡΑΛΙΣΤΙΚΑ

Απόσπασμα από την εφημερίδα των μόνιμων παραθεριστών της νήσου:

ΝΕΑ της Γαύδου

ΕΤΗΣΙΟ ΟΡΓΑΝΟ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΜΟΝΙΜΩΝ ΠΑΡΑΘΕΡΙΣΤΩΝ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ

Θέμα: ΕΝΕΡΓΕΙΑ - άνθρωποι μέσα στη φύση!

Άραγε πόση οργάνη θα πάρει από τη φύση μένοντας ώρες σ' αυτή τη στάση; Μια μέρα επαρκεί ή θα χρειαστούν πολλές;

“Το ερώτημα είναι: Γιατί αράζουμε στο νησί; Μα για να μελετήσουμε την ενέργεια σαν ένα καθολικό φαινόμενο που μπορεί να αποκωδικοποιηθεί.

Αρχή μας: χαζεύω και παρατηρώ!!!

...Όμως σε όλα αυτά υπάρχει βασική ένσταση και κριτική! Το σύστημα σκέψης είναι κλειστό από σκοπιμότητα και δεν σε οδηγεί σ' άλλους δρόμους που η ανθρωπότητα τους έχει **αβάδιστους**. Όλα εκλογικεύονται, λένε.

Όλα αποδεικνύονται αν ...

Αυτός ο ντετερμινισμός μας έκαψε!!

Έτσι σ' ένα εν ενεργεία αλλά απομονωμένο σύστημα,

όλες οι διαφορές τείνουν να μηδενιστούν.

Και το αποτέλεσμα είναι: **Να χάνουμε!!!**”

Πουλιά

- Καταγράφηκαν 121 είδη πουλιών.
- Τα 96 περνούν τουλάχιστον κατά την εαρινή μετανάστευση. Λίγα από αυτά διαχειμάζουν
- 25 είδη, φωλιάζουν τουλάχιστον σε ένα από τα δύο νησιά
- 74 από τα είδη που έχουν καταγραφεί περιλαμβάνονται στις ομάδες κινδύνου της BirdLife International, 19 περιλαμβάνονται στον κόκκινο κατάλογο των απειλούμενων πουλιών στην Ελλάδα και 37 προστατεύονται από την οδηγία 79/409/ΕΟΚ.

“... Κατά την πορεία των πουλιών προς το Βορρά, την άνοιξη, η Γαύδος είναι το πρώτο κομμάτι γης μετά τη θάλασσα και την έρημο Σακάρα και το τελευταίο κατά την αντίστροφη πορεία το φθινόπωρο.

Τα περισσότερα είδη περνούν την έρημο και τη θάλασσα χωρίς στάση και εναποθέτουν τις ελπίδες τους για ανεφοδιασμό στην πρώτη ξηρά.

Η Γαύδος προσφέρει ικανοποιητικές συνθήκες για πολλά από αυτά. Οι ακτές και ο μικρός υγρότοπος

της Αλυκής στο νοτιότερο σημείο δίνουν ευκαιρίες τροφής στα παρυδάτια είδη. Τα δάση της και οι ρεματιές της γεμίζουν με πουλιά.

Η μεταναστευτική περίοδος είναι ιδιαίτερα μεγάλη στη Γαύδο.

Στην ουσία δεν τελειώνει ποτέ! Ήδη από τον Ιούλιο πολλά είδη παρατηρούνται στο δρόμο της επιστροφής προς το νότο. Η πυκνότητα των πουλιών την άνοιξη ποικίλει από μέρα σε μέρα αλλά είναι πάντα εντυπωσιακή.

Μια επίσκεψη την άνοιξη προσφέρει πολλές ευκαιρίες για να συναντήσει κανείς τα περισσότερα μεταναστευτικά στρουθιόμορφα πουλιά που φωλιάζουν στην Ευρώπη.

Το Μάρτη είναι ιδιαίτερα άφθονα τα Ψαρόνια, οι Κοκκινολαίμηδες (Κοκκινομπέτης!) και οι Σπίνοι. Τον Απρίλη αυξάνονται τα χελιδόνια -4 είδη-, τα Αηδόνια και οι Ασπρόκωλοι. Τέλος, το Μάη είναι περισσότεροι οι Κιτρινοσουσουράδες, οι Μυγοκάφτες (5 είδη) και οι Συκοφάδες. Μεταξύ των ειδών που περιγράφουν οι κάτοικοι της Γαύδου με τοπικές ονομασίες είναι: Οι Ζωναράδες, πιθανά Σταυραετοί, και οι Καλιαγκάδες- μεγάλα αρπακτικά, ίσως Φιδαιοί.

Η παρουσία μεγάλου αριθμού πουλιών και σημαντικής ποικιλότητας σε είδη κατά τη μετανάστευση, η σπανιότητα ορισμένων φωλιαζόντων ειδών σε παγκόσμιο ή ευρωπαϊκό επίπεδο, η παρουσία ορισμένων στο ακραίο σημείο εξάπλωσης τους, δίνουν στα δύο νησιά σημαντικότερη αξία στο επίπεδο της ορνιθοπανίδας. Σε συνάρτηση με τη φυσική ομορφιά των νησιών και το ευχάριστο κλίμα τους, την παρουσία δασών (πεύκων και κέδρων), θαλασσίων σπηλαίων, απόκρημνων ακτών και σημαντικών τύπων οικοτόπων, η Γαύδος θα μπορούσε να προσελκύσει παρατηρητές πουλιών αλλά και επιστήμονες διαφόρων ειδικοτήτων. Ο οικολογικός τουρισμός, η περιβαλλοντική εκπαίδευση, ακόμα και η δακτυλίωση πουλιών είναι κάποιες δράσεις που προσφέρονται και θα πρέπει να υλοποιηθούν στο κοντινό μέλλον.”

Μιχάλης Δρετάκης, Βιολόγος - Ορνιθολόγος

Βλάστηση

“ Στην παρούσα προσέγγιση επιχειρούμε ως γεωβotanικοί, μια αξιόπιστη πρόβλεψη της ανάπτυξης του τοπίου.

Σήμερα, το μεγαλύτερο μέρος του νησιού είναι πράσινο καθώς καλύπτεται από δάση. Οι συστάδες του θαλασσόκεδρου (*Juniperus macrocarpa*) αξιολογούνται ανάμεσα στις οικολογικά σημαντικότερες και πιο εκτεταμένες συστάδες των ελληνικών ακτών. Εντούτοις, η αύξηση των δασών προκύπτει από τη

διάδοση του Θασίτικου πεύκου (*Pinus brutia*). Αεροφωτογραφίες από τη δεκαετία του '40 δείχνουν ότι τα δάση με πεύκα ήταν περιορισμένα σε κοιλάδες. Στις αεροφωτογραφίες του 1989 τα δάση έχουν επεκταθεί πολύ, σε επικλινείς περιοχές που προηγουμένως καλλιεργούνταν πάνω σε αναβαθμίδες. Δίπλα σε Δασικές περιοχές, βοσκούμενοι θαμνώνες και ημιθαμνώδης βλάστηση (φρύγανα) καλύπτουν μεγάλες εκτάσεις του νησιού.

Στη Γαύδο βρέθηκαν 460 είδη ανώτερων φυτών. Τα περισσότερα από αυτά είναι είδη με βόρειο-Αφρικανική και Ανατολική γεωγραφική εξάπλωση, που φτάνουν μέχρι το Αιγαίο στο νοτιότερο σημείο του. Τα Αφρικανικά είδη που συναντάτε εδώ, είτε αποτελούν τη μοναδική τους παρουσία στην Ευρώπη, είτε μία από τις ελάχιστες!

Οι ανοιξιάτικες λιμνούλες σε κοιλότητες και σχισμές βράχων είναι ένας σημαντικός οικότοπος, ο οποίος έχει συχνή παρουσία στη Γαύδο. Σε ορισμένες από τις βαθύτερες λιμνούλες μπορεί να βρεθεί το φυτικό είδος *Callitriche pulchra*, ίσως ένα από τα σπανιότερα είδη στη Μεσόγειο.

Μιλώντας για σημαντικούς οικότοπους, οι καλλιεργούμενοι αγροί με σιτηρά, προσθέτουν σημαντικά στη βιοποικιλότητα της Γαύδου. Αν οι αγροί εγκαταλειφθούν, για πρώτη φορά το νησί θα χάσει έναν μεγάλο αριθμό ειδών φυτών που υπολογίζονται γύρω στα 25.

Σήμερα περισσότερο από το 90% της περιοχής, που παλαιότερα καλλιεργείτο, έχει εγκαταλειφθεί, πριν από δεκαετίες. Η εγκατάλειψη των οικισμών και των αναβαθμίδων στις παλιές καλλιέργειες οξύνει διαρκώς το πρόβλημα της διάβρωσης και βοηθάει την εξάπλωση του πεύκου. Το γεγονός συντελεί τοπικά στη μείωση της βιοποικιλότητας και **αυξάνει τον κίνδυνο της φωτιάς.**

Επισκέφτηκα τη Γαύδο οκτώ φορές κυρίως ως μέλος ερευνητικής ομάδας του Πανεπιστημίου Κρήτης που έχει αναλάβει να εκπονήσει διαχειριστικό πρόγραμμα για το νησί. Στα πέντε χρόνια που πέρασαν πολλά πράγματα άλλαξαν, άλλα όμως παραμένουν ως έχουν. Ο μόνιμος πληθυσμός, γύρω στους 50 το χειμώνα, έχει πια εγκατασταθεί σε πρόχειρες κατά κύριο λόγο κατασκευές, στην παραλία του Σαρακήνικου και μόνο ελάχιστοι κυρίως γέροντες παραμένουν στα χωριά.

Οι μοναδικές παραλίες του νησιού γίνονται ολοένα και πιο δημοφιλείς στους Έλληνες και στους ξένους παραθεριστές. Νέοι οικισμοί εξαπλώνονται γρήγορα και ανεξέλεγκτα. Τα οικοσυστήματα των αμμοθινών είναι πιθανό να καταστραφούν τοπικά από κτίρια και νέους δρόμους.

Το προαναφερθέν σενάριο θα πρέπει να τροποποιηθεί εάν τελικά κατασκευαστεί το γιγαντιαίο λιμάνι φορτοεκφόρτωσης και λιμάνι τάνκερ στο νησάκι της Γαυδοπούλας, ένα σχέδιο που βγήκε πρόσφατα στη δημοσιότητα. Υποπαραλιακά λιβαδικά οικοσυστήματα θα απειληθούν ή θα καταστραφούν και οι ακτές, όχι μόνο της Γαύδου, θα ρυπανθούν από πίσσα και πετρέλαιο.

Ο τουρισμός της Γαύδου απότομα θα σταματήσει.

Φοβούμαστε ότι η πρόβλεψη για το νοτιότερο Ευρωπαϊκό νησί είναι όσο ρεαλιστική θα μπορούσε να είναι, αν και πολλά εξαρτώνται από τις απώλειες στο βωμό της ανάπτυξης, οι λεπτομέρειες της οποίας παραμένουν εν πολλοίς άγνωστες και είναι οι αστάθμητοι παράγοντες που θα κρίνουν τη βιωσιμότητα στο διηνεκές αυτού του μοναδικού φυσικού περιβάλλοντος.

Η Γαύδος αποτελεί ένα παράδειγμα πολλών οικολογικών σεναρίων.

Μπορούμε άραγε να ελπίζουμε σε μια άλλη μεταβολή της πορείας;”

Dr. E. Bergmeier, Δρ.Π. Δημόπουλος, Κ. Γεωργίου
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο, Αθηνών, Τμήμα Βιολογίας,
Institut für Biologie II, Germany

Απολιθώματα

Στον πυθμένα της θάλασσας αποτέθηκαν σε διάστημα εκατομμυρίων ετών λείψανα ζώων που ζούσαν στη θάλασσα της εποχής εκείνης.

Σήμερα το νησί καλύπτουν τοπικά, απολιθωμένοι οργανισμοί, κοράλλια, βρυόζωα, ελασματοβράγχια και εκίνοι.

Τα περισσότερα από αυτά έζησαν πριν από 20 εκατ. χρόνια.

Ένα μάλιστα είδος (*Eupsamnia cylindrica*) είναι ηλικίας 40 εκατ. ετών! Οι εξαιρετικά μεγάλες διαστάσεις ορισμένων αντιπροσώπων κοραλλιών, μας οδηγούν στα εξής συμπεράσματα: το κλίμα της εποχής τους ήταν θερμό τροπικό και ζούσαν σε καθαρά διαυγή νερά, βάθους μέχρι 50μ. Βρέθηκαν: Αγ. Γεώργιος κορφαίτης προσδιορίστηκαν 34 είδη, Παναγία: 28 είδη, Αγ. Νικόλαος- Αγ. Ιωάννης: 16 είδη, Λαυρακάς, Άμπελος, Ακρωτήριο Παδουράκι, Καστρί, Αγ. Τριάδα.

Θαλάσσια πλάσματα

Δελφίνια

Τα μεγάλα βάθη των παράκτιων νερών της νοτιοδυτικής Κρήτης, φιλοξενούν πολυάριθμα κοπάδια ζωνοδέλφινων, που συναντά κανείς σχεδόν καθημερινά.

“Τα σταχτοδέλφια κι οι ζιφιοί, που δύσκολα παρατηρεί κανείς στις περισσότερες άλλες περιοχές της Ελλάδας, απαντώνται σχετικά συχνά εδώ.”

Απειλούνται: ηχητική ρύπανση, χημική ρύπανση, παρασυσρόμενα αφρόδισχτα.

“Φυσητήρας: Το ζώο των υπερθετικών

Μοναδική στον κόσμο! Η Νότια Κρήτη αποτελεί τη μοναδική γνωστή περιοχή του κόσμου, όπου κοινωνικές ομάδες φυσητήρων, θηλυκές, μικρά και μοναχικοί αρσενικοί, είναι ταυτόχρονα παρόντες σε όλη τη διάρκεια του χρόνου. Η πιο πιθανή εξήγηση γι' αυτό είναι ότι συναντούν ιδανικές συνθήκες διαβίωσης!

... **Ο μεγαλύτερος οδοντοφόρος οργανισμός**, διαθέτει τον μεγαλύτερο εγκέφαλο που υπήρξε ποτέ στη Γη! 18μ. μήκος, 44 τόνοι βάρος. Κατορθώνουν με μια ανάσα να φθάσουν τα 2000μ. βάθος, για τουλάχιστον μιάμιση ώρα.”

Δρ. Αλέξανδρος Φραντζής,
Ινστιτούτο Κητολογικών Ερευνών Πέλαγος

Απειλούνται...

Το 1998 δημοσιεύονται παγκοσμίως - Reuters, BBC World Service, ABC News, Times, Economist,

Guardian, BBC Wildlife Magazine και δεκάδες άλλα διεθνή και ελληνικά ΜΜΕ - τα ευρήματα της έρευνας* του Καθηγητή Αλέξανδρου Φραντζή.

Λίγο αργότερα...

1. Το NATO οδηγείται σε προσωρινό πάγωμα των ακουστικών στρατιωτικών δοκιμών
2. Οργανώνεται διεθνής επιστημονική συνάντηση λίγους μήνες αργότερα όπου συζητείται:
 - α. η επίδραση των στρατιωτικών sonars χαμηλής συχνότητας στα θαλάσσια θηλαστικά
 - β. Χάραξη περιβαλλοντικής πολιτικής του NATO και την λήψη μέτρων για την προστασία των θαλάσσιων θηλαστικών.

Τα χρόνια που ακολούθησαν...

Εκατοντάδες νεκρές φάλαινες ξεβράζονται σε διάφορες περιοχές του πλανήτη εξαιτίας του συστήματος ηχοεντοπισμού sonar.

Τα ηχητικά αυτά σήματα που στέλνονται προκειμένου ο ενδιαφερόμενος να «ξετρυπώσει» το εχθρικό υποβρύχιο, σκοτώνουν τις φάλαινες προκαλώντας τους εσωτερική αιμορραγία ...

* Does acoustic testing strand whales? FRANTZIS A.,1998.(Nature, 392: 29.

Στίγμα: βαδίζετε πάνω στο σμίξιμο δύο ηπείρων
Πορεία: Πτητική
Επιβάλλεται: ...μαζί της να χορέψεις απ' την Αρχή τα Βήματα

Καραβέ - Κόρφος

Πορεία: Περπατάτε γιαλό γιαλό μέχρι τον Κόρφο. Στην πορεία σας συναντάτε μικρές μοναχικές παραλίες με βότσαλα.

Επιβάλλεται: Μια βόλτα στο βυθό.

Κόρφος - Βατσιανά

Πορεία: Αφήνετε πίσω σας τη θάλασσα και ανηφορίζετε το χωματόδρομο. Αριστερά σας συναντάτε πινακίδα «Κόρφος-Βατσιανά» που σηματοδοτεί την είσοδο στο μονοπάτι. Από εκεί μέχρι τα Βατσιανά σας οδηγεί το μονοπάτι που είναι άψογα σηματοδεδεμένο. Η πορεία είναι ανηφορική και σε λιγότερο από μία ώρα έχετε ανέβει στα 200μ. Στην πορεία αποκαλύπτεται πανοραμικά το μεγαλύτερο μέρος του βορειοανατολικού τμήματος της Γαύδου. Το μονοπάτι το ίδιο είναι αρχαίο όπως φυσικά και τα λαξευτά σκαλοπάτια που ανεβαίνετε!

Ξανάκι - Τρυπητή: Το Εκκρεμές του Λιβυκού

Πορεία: Ξεκινήστε στρίβοντας δεξιά -καθαρά δυτικά- στο Μανωλό, λίγο πριν τα Βατσιανά. Περπατάτε στην άκρη των γκρεμών Άσπες. Κάτω από τα πόδια σας, 200μέτρα κάθετα, το Λιβυκό...

Πλησιάζετε τον έσχατο νοτιά! Προσοχή: στα άκρα Τρύπα. Καλό trip!

Επιβάλλεται: Δύσκολο πάτημα, τοπικά στενά σαθρά περάσματα. Αν έχετε υψοφοβία ή μόνο σανδάλια, θα προβληματιστείτε... Μόλις φθάσετε στην παραλία της Τρυπητής, αναπαυθείτε μέσα σε μια όαση δροσιάς, στη σπηλιά που βρίσκεται στην άκρη (ανατολικά) της παραλίας.

Χαλαρή επιστροφή από μονοπάτι Τρυπητής - Βασιανά. Σηματοδότηση άψογη, πανάρχαιο πάτημα.

Άμπελος - Ποταμός:

Πορεία: Μπαίνετε στο χωριό Άμπελος και τραβάτε ίσια βόρεια όπου ξεκινάει το μονοπάτι που οδηγεί στο μετόχι Εβελή. Μπορείτε επίσης να στρίψετε αριστερά στο χωματόδρομο λίγα μέτρα πριν το χωριό και να τον ακολουθήσετε μέχρι την Εβελή. Εδώ λύνετε σχοινιά, ανοίγετε “πόρτα”, δένετε σχοινιά και... όταν χορτάσετε τη Γαυδοπούλα και τον Ποταμό από ψηλά... συνεχίζετε την κάθοδο. Στο τέλος του μετοχιού επαναλαμβάνετε διαδικασία με πόρτα.

Το μονοπάτι από εδώ αρχίζει κάπως να μπερδεύει. Εσείς περπατάτε πάντα αριστερά του χειμάρρου ενώ δεξιά σας ορθώνονται γκριζα βουνά αργίλου!

Επιβάλλεται: Λασπόλουτρο με άργιλο! Μόλις ξεραθεί και σπάσει (αποφύγετε τον δυνατό ήλιο) αφήστε τη θάλασσα να σας λούσει... Βουτηχτείτε στη λάσπη και δεν θα το μετανιώσετε...

Κουλεριανά - Λαυρακάς

Πορεία: Ανηφορίζετε το χωματόδρομο που οδηγεί στην αγροικία του Σάββα Αρκαλάκη. Λίγα μέτρα

πριν το σπίτι, στα αριστερά σας υπάρχει περίφραξη και δύο συρμάτινες πόρτες. Ανοίγετε τη δεξιά πόρτα αφού πρώτα λύσετε τους κόμπους τα σχοινιά και ξαναδέσετε! Μην μας φύγουν οι κατσίκες και μπερδέψουμε... Λίγα μέτρα παρακάτω δεύτερη πόρτα-έξοδος. Κατηφορίζετε τώρα προς το αρχαίο κέντρο της Γαύδου. Το μονοπάτι είναι γεμάτο απολιθώματα οργανισμών εκατομμυρίων ετών.

Λίγα μέτρα πιο κάτω συναντάτε στα αριστερά σας το εκκλησάκι του Αγ. Νικολάου. Δίπλα υπήρξε νεκροταφείο του οποίου το περιεχόμενο έχει αποκαλύψει!... η έντονη διάβρωση του εδάφους.

Συνεχίζοντας παρακάτω συναντάτε στα αριστερά σας την εκκλησία του Αγ. Γεωργίου, χτισμένη “δίπλα” στα ερείπια του ρωμαϊκού υδραγωγείου. Παρατηρήστε στους βράχους τις λαξεύσεις, για τη συλλογή βρόχινου νερού.

Περιπλανηθείτε στο χώρο... και αν βρείτε μανιτάρια, μην τα δοκιμάσετε! Από δω και κάτω περπατάτε παράλληλα με την δεξιά όχθη του ποταμού που σας οδηγεί στην ακτή του Λαυρακά μέσα από τον Κεδρέ, ένα σπάνιο δάσος με κέδρους υπεραιώνόβιους.

Επιβάλλεται: Αφήστε για λίγο το μονοπάτι, περιπλανηθείτε στο κεδρόδασος και Αυτοσχεδιάστε...

Τούτος ο τόπος είναι εξαιρετικά μοναδικός. Δεν βρίσκω λέξεις...

Καραβάκι:

Μάιος - Οκτώβριος

Παλαιόχωρα - Γαύδος 30 νμ.: 3 φορές την εβδομάδα, 2 - 3,5 ώρες.

Σφακιά - Γαύδος: 2-4 =/= ~1,30 ώρα

Ferry boat (παντόφλα) από Σφακιά, 1 φορά την εβδομάδα.

Μοτοσυκλέτες βαρέων-βαρών και αυτοκίνητα, μεταφέρει μόνο η παντόφλα, από τέλη Μαΐου μέχρι αρχές Νοεμβρίου.

Νοέμβριος - Απρίλιος:

... **Καιρού επιτρέποντος!!**

από Παλαιόχωρα μόνο, 2 φορές την εβδομάδα.

Μετακίνηση:

Κοινοτικό λεωφορείο, νοικιαζόμενα μηχανάκια και ποδήλατα, αγροτικά οχήματα, ενίοτε και τρακτέρ. Βενζίνη μεταφέρει το караβάκι, κατόπιν παραγγελίας από Παλαιόχωρα ή Σφακιά.

Ελεύθερη Κατασκήνωση:

Οι περισσότεροι καλοκαιρινοί επισκέπτες στήνουν τα νοικοκυριά τους (καβάντσες), κάτω από την σκιά κάποιου θαλασσοκέδρου.

Αν λοιπόν αποφασίσετε να ζήσετε στην παραλία, να μην ξεχνάτε ότι στις αμμοθίνες φιλοξενούνται αρκετά σπάνια είδη φυτών, πολλά από τα οποία απειλούνται με εξαφάνιση.

Μην τις καταστρέψετε λοιπόν για να λειτουργήσετε το νοικοκυριά σας γιατί αποτελούν νοικοκυριά

οργανισμών που δεν δύνανται να σας παρακωρήσουν προτεραιότητα.

ΣΚΗΝΕΣ	Ιούνιο	Ιούλιο	Αύγουστο
Σαρακήνικο	▲▲	▲▲▲▲	▲▲▲▲▲▲
Αγ. Γιάννης	▲▲	▲▲▲▲	▲▲▲▲▲▲
Λαρακάς	▲▲	▲▲	▲▲▲▲
Πύργος	-	▲▲	▲▲
Ποταμός	-	▲▲	▲▲
Τρυπητή	-	▲▲	▲▲
Κόρφος	-	▲▲	▲▲▲▲

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

Rooms to Let (κωδικός 08230)

Ζγουδιανά

Βαϊλακάκης Μανώλης: 42179, 41103

Μπικογιαννάκης Στέφανος: 42457

Κόρφος

Μιχελαράκης Γιώργος: 42166

Τσιγωνάκης Γιώργος: 42384

Καραβέ

Τσιγωνάκης Γιώργος: 41104, 42159

Σαρακήνικο

Αρκαλάκης Νίκος: 42120

Βαϊλακάκης Στέλιος: 41106

Κόνσολας Θεόδωρος: 42182-3

Βαϊλακάκης Μανώλης: 42179, 41103

Καρυδάκης Σταύρος: 42122

Λαμπάκης Στρατής: 41106

Ταβερνάκια: Άη Γιάννης, Ζγουδιανά, Καραβέ, Κόρφος, Σαρακήνικο.

Καφενείο στο Καστρί.

Mini Cinema (42457) στα Ζγουδιανά

Mini market, φούρνος καθώς και

Rent a bike (42457) στο Σαρακήνικο.

Χρήσιμα τηλέφωνα (κωδικός 08230)

Αγροτικό Ιατρείο Γαύδου: 42195

Αστυνομία Γαύδου: 41019

Λιμεναρχείο Παλαιόχωρας: 41214

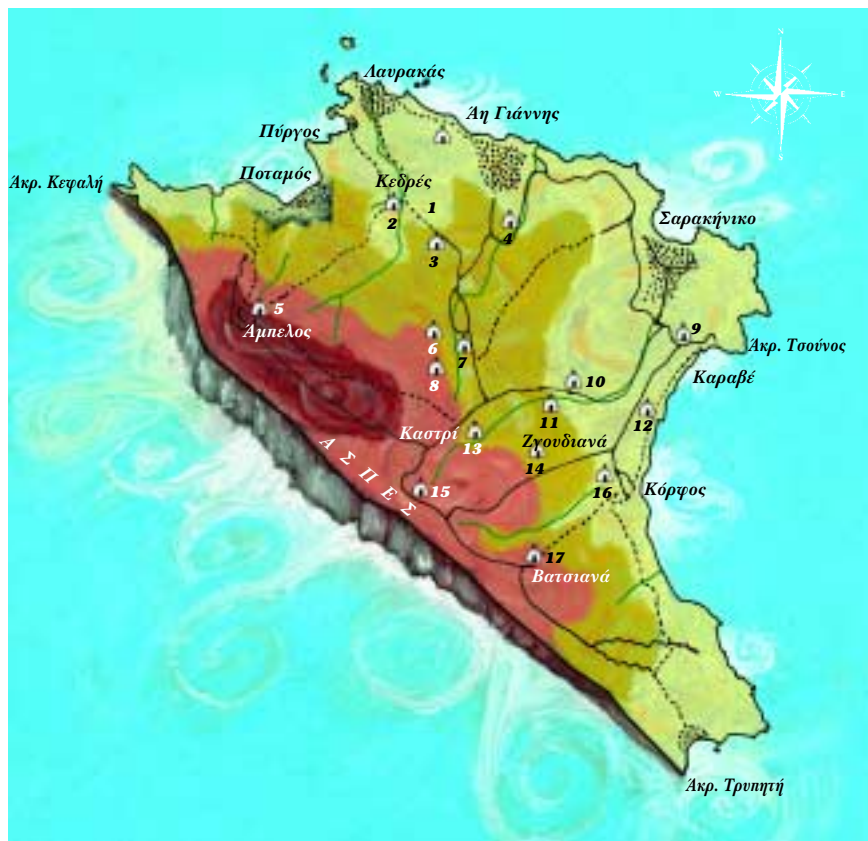
Λιμεναρχείο Σφακίων: 08250 91292

Λαογραφικό μουσείο: 42167

Νήσος ΓΑΥΔΟΣ

Εκκλησίες

1. Αγ. Ιωάννης	9. Αγ. Νεκτάριος
2. Αγ. Γεώργιος	10. Χριστός
3. Αγ. Νικόλαος	11. Παναγία
4. Αγ. Παύλος	12. Άγιοι Πατέρες
5. Αγ. Πάντες	13. Αγία Τριάδα
6. Αγ. Παντελεήμονας	14. Αγ. Μιχαήλ
7. Τίμιος Σταυρός	15. Προφήτης Ηλίας
8. Αγ. Αντώνιος	16. Αγ. Γεώργιος (Κορφιότης)
	17. Αγ. Χαράλαμπος